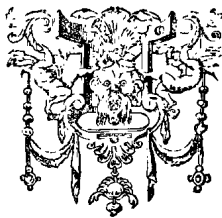

հին-պահլավիկ նշանագիրները(1)։ Իսկ մնացածը : Մնացածը արդիւնք է ոչ երկնային հրաշքի մը, այլ երկրային ամենէն հրաշալի բանին՝ հզօր եւ քեղուն ըղեղի մը գործունէութեան, որպիսին էր Մաշտոցինը, որուն երեւակայութեան առջեւ պատկերացած էր իր ընտանի յոյն այբուբենը, ուրկէ մասամբ լեցուց պակասածը (համեմատել Բ, Թ, Ի, Պ, Փ, Գ գրերը յունական համազօր գրերուն հետ) փոքր մաս մըն ալ նոր ստեղծելով : Հելլէն գրութեանց արտեւատաւոր գրիչ մը՝ Հուփանոս (Huphanus)՝ Սամուսատցի (արդի Շամշատ եփրատի քով) ամբողջին տաւա գեղազարկան կանոնաւոր յօրինութիւն, իրարմէ զատ եւ որոշ ձեւերով նուրբ, կարճ, երկայնք, առանձինն ու կրկնաւորը, եւ ահա կազմուեցաւ, երեւան եկաւ վերջնականապէս հայ այբուբենը, համայնը « նորոգ եւ սքանչելի ծնունդ » Սաշտոցի մտքին ու հոգածութեան, թէպէտ նկատելով իր մասերուն մէջ՝ խառնուրդ մը այլազան տարրերու ինչպէս հայ լեզուն, ինչպէս հայ ազգութիւնը ինքնին :

(Շարունակելի)

Գ. ՓԱՌՆԱԿ

(1) Փարպեցիի : Ընտ ազգամայնութեան, ըստ անսպառաքնութեան յունին՝ քառքերուն մէջ ալ աղօտ ակնարկութիւն մը կարելի է փնտրել հին-պահլավիկ նշանագրերուն մէկէ աւելի հնչում ունենալուն, որով միեւնոյն նշանացիրը կը հնչուէր Ե եւ Վ, այ եւ Ճ եւայն, և այս շփոթութիւնը ըստ յունին վերցուեալ :

Օրինութիւն

Երբ վերին զօրութեանց մէկ հրովարտակով՝ Բանաստեղծը կուգայ այս աշխարհը տաղաւուկ, իր մայրն, անարեկած, կըռուփը ցոյց կուտայ՝ *Քրեկով՝ Աստուծոյ, որ վերան կը խղճայ :

— Ա՛խ, ինչո՞ւ չըծնալ իժերու խուրձ մ'ամբողջ Գան թէ այս խաղաղութիւնն ըստպաւիլ անուցանել : Թող անթուր՝ գիշերն անցաւոր հաճախք Ուր արգանդս յըղացաւ քաւութիւնը մեղքին :

Գանի որ կնիւրուն մէջէն զի՛ս ընտրեցիր Որ գանեղանքն ըլլամ իմ արխուր ամուսնոյս, Գանի որ չեմ կրնար՝ սիրատուսի մը պէս՝ կըրակին մէջ նետել այս հրէշը ճղղղած,

Պիտի թափեմ քու հեռք որ զիս կը խորտակէ Չարութեանդ նըզովեալ այս գործիքին վըրայ եւ այնպէս զալարեմ այս ծառն ողորմելի Որ իր ժանտ կոկոններն չը կրնայ բուսցընել :

Այսպէս էն կուլ կուտայ փրփուրն իր զայրոյթին Ու չըհասկընալով խորհուրդն յաւերժական, Ի՛ր ձեռքով գեհնիին խորը կը պատրաստէ Խաբոյկը մայրական ոնիրին յատկացուած :

Սակայն, հովանւոյն տակ հրեղնակի մ'անտես՝ Անժառանգուած մանուկն արեւով կ'արբեմայ : Եւ իր բոլոր կերած ու խըմածին մէջը կը դտնէ ամբոստեակն ու նեկտարը կարմիր :

Հովին հետ կը խաղայ, ամպին հետ կը խօսի, Ու խաչին ճամբայոյն երդելով կ'արբեմայ : Եւ իր ուխտադնաքին ընկերացող Ոգին՝ կուլայ՝ զայն տեսնելով թռչունի պէս զըւարթի :

Սիրել ուզած անձերն ահով զինք կը դիտեն, Կամ յանդգնանալով իր հանդարտութիւնն,

կը մրցին անկից ողբ մ'աւելի փրցնելու
Ու վայրագութիւննին ահոր վրայ կը փորձեն :

Իր բերնին յատկացուած հացին , գինին մէջ
կը զընեն կը խառնեն մոխիր ու պիղծ թուքեր .
Կեղծաւո՛ր , կը նետեն ինչ որ ան է զըպած ,
' Ի անոր անցած տեղէն անցնելուն կը զղջան ,

Իր կինը կը պոռայ հրապարակներուն մէջ .

— Քանի որ պաշտելու աստե՛ման գեղեցիկ
կը զտնէ զիս , արհե՛սան հինաւուրց կուռքերուն
Պիտի իւրացընեմ , օսկեզօծել տամ զիս :

Եւ պիտի գինովեամ խառնկով ու զրմուռսով ,
Ծնրագորութիւններով , միտով ու զինով ,
Որ գիտնամ թէ սրտէ մ'որ ինծի կը զմայլի
կրնա՞մ խելն՝ խնդալով՝ զիցական մեծարանք :

Եւ երբ այդ ամբարիշտ խողերէն ձանձրանամ ,
Անոր վրայ պիտի դնեմ ձեռքս ու ժեղ ու նրբին ,
Եւ եղունգներս , ինչպէս եղունգն Հարփիներուն ,
Պիտի հասնին մըխուլին մինչեւ խորն իր սրտին :

Ինչպէս մատղաշ թռչնիկ մը զօղողով ու թըր-
թռուն ,

Պիտի փրցնեմ այդ սիրան իր ծոցէն՝ կաս-կամիր ,
Եւ սիրած անասունս կշտացնելու համար՝
Ձայն արհամարհանքով անոր պիտի նետեմ :

Դէպ երկինքն , ուր չըբեղ գահ մը կ'ընդնմարէ ,
կը բարձրացնէ Գերթողն իր թեւերն , անվրդով ,
Ու փայլակները լայն իր լուսաշող մտքն
Կառողած ամբոխներուն տեսքն իրմէ կը սքօղեն :

— Օրհնեա՛լ ըլլաս , Աստուած , որ ցաւը մեզ
կուտաս

Իրեւ զեղ գերագոյն՝ մեր պղծութիւններուն
Եւ իրեւ լաւագոյն իսկութիւնը մաքուր
Որ սուրբ հեշտանքներուն կը տանի ու ժեղներն .

Գիտեմ որ Գերթողին դուն տեղ մը կը պահես
Սուրբ Լեզուններուն շարքին մէջ հրկանիկ ,
Եւ թէ զայն անվախճան տօնին կը հրաւիրես
Գահերուն , Զօրութեանց եւ Առաքինութեանց :

Գիտեմ՝ ցաւն է միս՝ կ ագնուականութիւնը ,

Որուն զէմ՝ անկարո՛ղ են երկիրն ու զըժօնը ,
Եւ պէտք է տարբ աննկ բոլոր աշխարհներէն
Ու դարերէն՝ պըսկա հիւսելու համար .

Բայց կորած գոհարներն հինաւուրց Պալմիրին ,
Մետաղներն անծանօթ , մարգրիտները ծովուն ,
Քու ձեռքովդ ազուցուած , պիտի չը բաւէին
Գեղեցիկ այդ թագին՝ պապղուն ու լլացուցիչ .

Ջի ան պիտի միայն զուտ յօյն յօրինուի՝
Քաղուած սուրբ հընոցէն հախածին շողերուն ,
Եւ որուն լուկ մուխցած հայլի՛ն է տղազին՝
Մարդոց աչքը բոլո՛ւր իր պայծառութիւնով :

Քաղթք. Ա. 2.

ՇԱՐԼ ՊՈՏԼԷՐ

ՃՕՆ ԿՐԻՆԼԻՖ ՀՈՒԹԹԻՐԸ

1807—1892

Գարունի խնծիգոտ ու զուարթագին այս
եղանակին , երբ յոգնատանջ ու պանդխտալուկ
մեր մտածումները՝ հայրենաբաղձօրէն՝ մանկու-
թեան աչքքցած ու հրճուած վայրերուն կ'անձ-
կադանան , մաքիս մէջ կ'այծմէանայ Հուիթ-
թիւրը , ո՛չ այնքան իր գրական մթնանիքնե-
րուն համար , այլ երգած ըլլալուն՝ տարագիր-
ներու այնքան յուզիչ եւ արամատիկ քերթուա-
ծը , The Homesteadը , սա տողերով սկսուած .
« Ո՛վ մայրենի հողէն հեռու թախառողները , ձգե՛ք
ցէ՛ք ժողրանէ՛ք գործարանները , եւ հատապը-
տուղներով բուրումնաւէտուած ձեր զարիվայ-
րերուն վ՛րադարձէ՛ք , հեղ մըն ալ չինելու ձեր
հայրենի օճաղը : »

Հուիթթիւրը ծնած է ապառաժուտ ազարակի
մը մէջ , Հէլլոյի՛ւր , Մէս : Ամս ուր գործելու ըս-
տիպուած ըլլալով , ձմեռը՝ այն ալ քանի մը
չարաթ միայն՝ դպրոց կը յաճախէր : Մեծնալը
կերէր , լեց շարաթի՛ չափ Հէվրի՛ի Ակադեմիին
մէջ ուսանեցաւ : Նիւու Ինկլիսացիներու խոր-